

Vold i nære relasjoner – med fokus på barnet

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2017

Kand.nr : 698

Antall ord: 6597

Innhold

1.0 Innledning	2
1.1 Problemstilling og avgrensning	3
1.2 Oppgavens oppbygning	3
1.3 Begrepsavklaring	4
2.0 Metode	4
2.1 Forforståelse	5
2.2 Litteratur	6
2.3 Kildekritikk	6
3.0 Hoveddel	7
3.1 Vold i nære relasjoner	7
3.1.1 Psykisk vold	7
3.2 Barns skadevirkninger	8
3.3 Omfang	9
3.4 Ordensoppdrag og straksetterforskning	9
3.4.1 Utdringer for straksetterforskningen	10
3.5 Tilrettelagt avhør	12
4.0. Drøfting	12
4.1 Samtale/avhør på åstedet eller tilrettelagt avhør	12
4.2 Med hensyn til barnets beste eller straksetterforskningen?	14
4.3 Hva gjør politibetjentene?	16
5.0 Avslutning	17
6.0 Litteraturliste	19
6.1 Selvvalgt pensum	23

1.0 Innledning

Telefonen ringte og meldingen var mulig vold i nære relasjoner. På stedet befant det seg en mann, en kvinne og et lite barn. Alle ble tatt med til politistasjonen for avhør. Det lille barnet hylgråt, vred seg i armene til mor og løp ved hver anledning mot utgangsdøren på politistasjonen. Mens mor ble avhørt passet jeg barnet og i to timer lekte vi inne på politistasjonen. Far fikk besøksforbud mot mor og barnet, og noen dager senere dro vi hjem til familien for å se hvordan de hadde det. Vi sto i gangen og snakket med mor i noen få minutter. I det vi skulle dra fra adressen kom barnet løpende med utstrakte armer. Kollegaen min satte seg på huk for å hilse på, men barnet løp rett forbi både mor og min kollega, og inn i mine armer. Når vi gikk fra adressen hørte vi barnet hylgråte.

Vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem som stadig får mer oppmerksomhet og som i stor grad tidligere har vært «skjult bak husets fire vegger». Det er noe som rammer alle grupper i samfunnet, både kvinner, menn, barn og gamle. Vold i nære relasjoner innebærer ikke bare fysisk vold, men også psykisk vold. Det å oppleve vold i nære relasjoner kan være en stor belastning for de involverte, nettopp fordi den foregår i nære relasjoner, den rammer ofte hardt og får som regel alvorlige følger. I tillegg rammer ikke volden bare de som selv blir utsatt, men også personene rundt. Den kan blant annet ødelegge en hel familie.

I situasjonen ovenfor var barnet tydelig preget, og det at barnet søkte tilbake til meg fremfor sin egen mor får meg til å lure på om en person et barn kun har kjent i to timer kan oppleves som tryggere enn dets egne foreldre.

Barn som lever i et voldelig familieforhold har lenge blitt «glemt» eller ansett som «de usynlige barna» av politiet på åstedet. Foreldre har fortalt at barna ikke har fått med seg volden og politiet har derfor ikke snakket med dem. Flere studier viser imidlertid at en betydelig andel av barna har sett eller hørt volden mellom foreldrene og at de ofte kan fortelle i detalj hva som har skjedd (NOU 2003:31).

En høyesterettsdom slår fast at barn som er vitne til vold mellom foreldre, men ikke selv blir utsatt for vold, er å anse som fornærmet (Rt-2010-949(22)). Men hva legger man i å være vitne til volden? Aas (2013) skriver at det tradisjonelle uttrykket «vitne til vold» ikke dekker barnas virkelighet. Barn som lever i voldelige familieforhold har ofte sett, hørt og følt volden på kroppen mer enn foreldre og politiet tror. Vold mot en omsorgsperson fra en annen vil derfor like fullt være vold mot barn, men først og fremst psykisk vold (Aas, 2013). Det er derfor viktig at barn blir sett, hørt og tatt på alvor under oppdrag med vold i nære relasjoner. Hvorfor oppleves dette som vanskelig for politiet? Situasjonene involverer ofte uskyldige og

sårbare mennesker, og kan derfor oppleves som både fysisk og psykisk krevende. Politiets kunnskap og kompetanse om fenomenet, og også om barna, er viktige forutsetninger for at de skal kunne gjøre gode vurderinger og håndtere oppdraget på best mulig måte (Randa, 2016).

1.1 Problemstilling og avgrensning

Politiets oppdrag med vold i nære relasjoner har økt i omfang. Barna som er på stedet under slike oppdrag har fått stadig mer fokus og det er viktig at politiet ser barna, samt tar de på alvor som en del av oppdragsløsningen. I denne oppgaven vil jeg se på følgende problemstilling:

Hvordan bør politiet håndtere barna på åstedet ved vold i nære relasjoner?

Oppgaven avgrenses til å gjelde barn som har vært vitne til vold mellom foreldrene eller andre nære omsorgspersoner i hjemmet. Med utgangspunkt i FNs barnekonvensjon artikkel 1 og vergemålsloven, definerer jeg barn i denne oppgaven som alle under 18 år (Vehusheia, 2016). Videre har jeg valgt å avgrense til ordenstjenestepolitiets møte med barna på åstedet. Jeg vil se på hvilke dilemmaer dette møtet kan by på for politiet. Hoveddilemmaet jeg tar for meg er hvorvidt politiet skal snakke med barnet på åstedet eller ikke. Skal det i så fall gjennomføres som en samtale eller et avhør, eller skal man vente til et eventuelt tilrettelagt avhør?

Det kunne vært interessant å se nærmere på hvordan politiet bør kommunisere med barna, da det vises å foreligge stor usikkerhet blant politibetjentene på området. Men på grunn av oppgavens omfang har jeg valgt å ikke gå nærmere inn på det.

1.2 Oppgavens oppbygning

Først presenteres to sentrale begreper som leseren må ha kunnskap om for videre forståelse av oppgaven. I en teoretisk oppgave er det teoretiske rammeverket sentralt og gjennom metoddelen gis leseren et innblikk i hvordan jeg systematisk har fremskaffet litteratur som har lagt grunnlaget for oppgaven. Metoddelen vil også inneholde en kort redegjørelse for min forforståelse og bevissthet rundt denne. I hoveddelen vil leseren bli presentert for teori som er sentral for besvarelsen av problemstillingen. Fenomenet vold i nære relasjoner vil bli presentert, samt hvilke skadevirkninger dette kan påføre barnet. Videre presenteres

ordenspolitiets arbeid med vold i nære relasjoner og hvorfor dette kan være utfordrende. Hoveddilemmaet som dreier seg om hvorvidt politiet skal forta avhør eller samtale med barnet på åstedet, eller om man skal vente til et tilrettelagt avhør vil bli nøye drøftet. Dette dilemmaet vil blant annet bli sett i lys av hensynet til barnets beste og hensynet til straksetterforskningen.

1.3 Begrepsavklaring

«Vold»

For å forstå betydningen av «vold i nære relasjoner» er det avgjørende å forstå hva som menes med begrepet «vold». Vold er et vagt begrep og defineres på ulike måter, avhengig av hvordan man ser på fenomenet. Jeg har vektlagt Isdal sin definisjon av vold i min oppgave. Han beskriver vold som *«enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil»* (Isdal, 2000, s.36). Videre skriver Isdal(2000) at forståelsen av vold må utvides fra det rent fysiske til å utgjøre alle typer handlinger som påvirker andre gjennom at de er smertepåførende, skremmende eller krenkende.

«Vold i nære relasjoner»

I politidirektoratets veiledning (2008) beskrives vold i nære relasjoner som *«handlinger som har til hensikt å utøve eller opprettholde makt og kontroll i en familiestruktur»* (s.8).

Begrepsbruken rundt fenomenet har vært skiftende. Familievold, vold i parforhold, partnervold og kvinnemishandling er bare noen av dem. Begrepene er omdiskuterte som upresise da de ikke viser kjønnsretning på volden eller hvilken type relasjon det er mellom de involverte (Aas, 2009). I denne oppgaven vil begrepet vold i nære relasjoner bli brukt, og vil omfatte vold som oppstår mellom personer som har nær tilknytning eller relasjon til hverandre.

2.0 Metode

I følge Dalland 2012, forteller metoden oss «hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap». Vilhelm Aubert gjengitt i Dalland forklarer metode som *«en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som*

helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2012, s.111).

Metode er redskapet vi bruker når vi undersøke noe. Det handler om å velge den metoden man mener vil gi det beste grunnlaget for å svare på problemstillingen på en faglig god måte. Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave, og vil derfor benytte meg av allerede eksisterende teorier og empiriske studier. Metoden vil derfor dreie seg om hvordan jeg vil gå frem for å fremskaffe informasjonen, og videre hvordan jeg analyserer og bruker informasjonen i oppgaven.

I samfunnsvitenskapelig metode skiller man mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode tar sikte på å fange opp meningen og opplevelsen som ikke lar seg tallfeste og måle. Man går i dybden av fenomenet. Både observasjon og dybdeintervjuer med et begrenset antall mennesker vil være kvalitativ metode. På den annen side gir kvantitativ metode data i form av målbare enheter og tar utgangspunkt i større utvalg. Eksempel kan være en spørreundersøkelse for å undersøke utbredelsen av et fenomen (Dalland, 2012).

2.1 Forforståelse

Forforståelse er den oppfatningen vi bringer med oss til det materialet vi skal tolke (Olsvik, 2013). Alle mennesker har en forforståelse av noe, og den kan prege det vi oppfatter både i positiv og negativ retning. Gjennom den, møter vi verden med kunnskaper og erfaringer om virkeligheten som vi, ofte ubevisst, bruker til å tolke det som skjer rundt oss. Det sies at forforståelsen er helt nødvendig for at vi skal kunne forstå virkeligheten (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2011).

Som politistudent har jeg gjennom studietiden opparbeidet meg en forforståelse rundt temaet. Min forforståelse preges imidlertid også av kunnskap jeg har opparbeidet meg gjennom livserfaring, eksempelvis fra psykologistudier, arbeidsforhold, oppvekst og familie.

Forforståelsen kan påvirke hva jeg observerer og hvordan jeg vektlegger og tolker disse observasjonene. Derfor må jeg være bevisst utfordringen ved at forforståelsen kan påvirke mitt valg av litteratur, tolkningen av det jeg leser og hvordan dette vektlegges. Gjennom hele prosessen rundt oppgaven har jeg derfor vært bevisst min egen forforståelse, og jeg har etterstrebet åpenhet i valg av litteratur og benyttelse av denne (Johannessen et.al. 2011).

2.2 Litteratur

Ved innsamling av litteratur har jeg benyttet meg av faglige bidrag som jeg vurderer som mest relevant og pålitelig ut fra min problemstilling (Johannessen et. al. 2011). Jeg har benyttet pensum fra undervisningsmodulene «politi og samfunn», «etterforskning» og «orden og beredskap». Videre i søket etter litteratur har jeg benyttet meg av bibliotekets søkedatabaser ORIA og PIA. Søkeordene jeg benyttet i databasene var «familievold», «vold», «vold i nære relasjoner», «politiets møte med barn» og «vold mot barn». Jeg har benyttet flere Rundskriv fra Riksadvokaten og andre publikasjoner fra justis- og beredskapsdepartementet, politidirektoratet, Norges offentlige utredninger(NOU) og offerundersøkelser. Jeg har bevisst tilstrebet å bruke kilder fra ulike utgivere for å få et helhetlig bilde av fenomenet.

I tillegg har jeg med kritisk henblikk fått stor inspirasjon fra masteroppgaven til Anne Fredrikke Krafft Randa, «Silkehanske og knyttneve- en kvalitativ studie av polititjenestepersoners møter med voldsutsatte barn». Dette er en godkjent masteroppgave fra politihøgskolen, og jeg anser derfor dette som en pålitelig kilde.

2.3 Kildekritikk

Når man søker etter litteratur er det viktig å ha et kritisk blikk. Det er viktig å søke etter litteratur som ikke bare bekrefter egne hypoteser. Som nevnt i avsnittet 2.2, har jeg tilstrebet å bruke litteratur fra flere ulike hold. Det meste av forskningen jeg har brukt som litteratur stammer fra kvalitativ forskning. Både Aas og Øverlien har brukt dybdeintervjuer og observasjoner av et begrenset antall personer. I tillegg har Randa intervjuet et begrenset antall personer, samtidig som hun ser dette opp mot Aas og Øverlien sine studier. Min oppgave vil derfor bære preg av dette. Studiene gir bare et innblikk i hvordan et begrenset antall barn og fagfolk ser på fenomenet. Det hadde vært ønskelig om det også forelå kvantitativ forskning, slik at jeg både kunne gått i dybden av fenomenet, og samtidig fått et helhetlig og større overblikk.

3.0 Hoveddel

3.1 Vold i nære relasjoner

Voldsutøvelse som finner sted i nære relasjoner skiller seg fra vold på offentlig sted. Konsekvensene er mer omfattende, dypere og alvorligere enn vold fra en ukjent person. Volden skaper utrygghet på et sted man egentlig skal føle en ubetinget trygghet, nemlig i eget hjem. I tillegg er det ekstra sårt at volden utøves av en person du har nær relasjon til (Mevik & Edvardsen, 2016). Vold i nære relasjoner er hjemlet i Straffeloven(2005) §282 «mishandling i nære relasjoner». Det er nedskrevet flere handlingsalternativer og maktovergrep som anses som vold. Som nevnt i begrepsavklaringen handler vold i nære relasjoner nettopp om makt over familiestrukturen. Straffelovens §282 rommer bredt, og tar sikte på å fange opp det sammensatte og komplekse som er realiteten i familievoldssaker. Det er som regel den gjentatte voldshandlingen som er mest vanlig. Volden pågår ofte over en lengre periode og det skiftes mellom vold og kjærlighet i relasjonen. Men samtidig rammer straffebudet også alvorlig enkelthendelser.

Aas (2013) deler volden som forekommer i nære relasjoner inn i to, *situasjonell partnervold* og *intimterror*. Situasjonell partnervold består av en eller få tilfeller av maktbruk, altså enkelthendelser. Her finnes det ikke et gjentakende mønster og voldshandlingene er ofte mindre alvorlige. Den andre typen, intimterror, kjennetegnes av grove og gjentakende overgrep i en struktur preget av makt og dominans. Her ligger systematikken til grunn og voldsutøveren blir ofte beskrevet som lunefull og uforutsigbar. Også grunnene til voldsutøvelsen kan være uforutsigbare og selv små bagateller kan utløse grove voldshandlinger. Volden er alltid til stede, om ikke en konstant voldsutøvelse, er den der i form av en reell mulighet og latent trussel (Hjemdal, 2014).

3.1.1 Psykisk vold

Psykisk vold er alle måter å skade, skremme eller krenke en person på, uten at volden er direkte fysisk. Voldsutøveren styrer og dominerer andre ved hjelp av bakenforliggende makt eller trusler (Meld. St.15, 2012-2013). At barnet er vitne til voldsutøvelse mellom foreldrene vil være en psykisk påkjennelse for barnet. Som nevnt har høyesterett i Rt-2010-949 slått fast at barn som lever i voldelige familieforhold utsettes for en selvstendig krenkelse uavhengig av om de selv utsettes for vold. For et barn kan den psykiske volden også dreie seg om å bli utsatt for direkte eller indirekte trusler, tvinging, trakassering, isolering eller latterliggjøring.

Voldsutøveren skaper redsel, psykisk ubehag og usikkerhet hos barnet (Andersland & Mevik, 2016). I følge Lynum (2014) etterlater ikke den psykiske volden merker på kroppen slik som den fysiske volden, og er derfor vanskeligere å oppdage. Den kan imidlertid være like alvorlig og mer ødeleggende, og konsekvensene kan derfor være svært omfattende både for voldsofferet som blir utsatt og for barna gjennom psykisk vold. Det vises klare sammenhenger mellom vold og psykisk helse (Justisdepartementet, 2014-2017).

3.2 Barns skadevirkninger

Som nevnt er ikke barna bare vitne til volden, de lever i den. Volden blir sentrum i den tilværelsen som barnet i utgangspunktet skal vokse og utvikle seg i. Den psykiske volden gjør at barnets utviklingsmuligheter blir skadet gjennom at den krenker og skaper frykt hos barnet (Mevik & Edvardsen, 2016). Barnet vil gå i en kronisk beredskaps- og spenningstilstand der de bruker all sin energi og oppmerksomhet på å se etter tegn på vold (NOU 2003:31). De kan ikke rømme eller kjempe mot de voksne. Barna er avhengige av foreldrene og trenger deres omsorg og kjærlighet. De som i utgangspunktet skal utøve omsorg overfor barnet påfører istedenfor smerte (Skjørten, Hauge, Langballe, Schultz & Øverlien, 2016).

Det å være vitne til alvorlige hendelser kan ha traumatiske ettervirkninger for barna (Gamst, 2011). Det er de gjentagende traumatiske hendelsene som er mest skadelig. Heltne & Steinsvåg (2011) forklarer dette gjennom faguttrykket Type II traume. Dette omhandler repeterende hendelser utført av en person som barnet har en nær relasjon til. Barna som har levd i et omsorgsmiljø med kroniske relasjonelle krenkelser, kan bli påvirket på flere funksjonsområder. Av forskning fremkommer det at barn som lever med vold i familien har en større risiko for å utvikle en rekke kognitive problemer, samt emosjonelle- og atferdsvansker (Heltne & Steinsvåg, 2011). Andre skader som nevnes er alvorlige psykiske lidelser, depresjon, angst, aggressiv atferd, utvikling av PTSD, voldsatferd overfor andre, konsentrasjonsvansker, læringsvansker, språkproblemer og tilpasningsvansker (NOU, 2003:31).

Det er imidlertid ikke slik at alle barn som lever med vold i familien tar like stor skade. Det finnes en rekke beskyttelses- og risikofaktorer som har betydning for graden av skade barnet kan få. Noen av disse er omfanget av volden, alvorlighetsgraden, alder, om barnet ser eller hører volden og relasjoner til mennesker utenfor familien (NOU 2003:31). Å utvikle resiliens er et kjent faguttrykk innenfor psykologien, og forklares som «å utvikle seg

normalt uten målbare psykologiske eller atferdsmessige problemer til tross for vanskelige livsopplevelser» (Øverlien, 2014, s.170).

3.3 Omfang

I følge Justisdepartementet blir omlag 100.000 barn utsatt for vold eller er vitne til vold hvert år (Andersland & Mevik, 2016). Det er vanskelig å anslå et korrekt omfang av vold i nære relasjoner, da både forståelsen og definisjonen endres over tid, samtidig som det er uenighet i fagmiljøene om hvilke handlinger og relasjoner som skal omfattes av begrepet (Justisdepartementet, 2014-2017). Videre antas *mørketallene* å være store ved vold i nære relasjoner. Mørketall vil si kriminalitet som skjer i samfunnet uten at politiet og rettsvesenet kommer i kontakt med den. Det er flere grunner til dette, blant annet kan terskelen for å anmelde være høyere når handlingen blir utført av en i nær relasjon. Og grovheten på volden er en annen faktor (Justisdepartementet, 2014-2017). Statistikk og omfangsstudier kan likevel gi oss en indikasjon.

I 2016 ble det anmeldt 3450 tilfeller av mishandling i familieforhold. Det vises en jevn økning fra 2012 med 34,9%. Økningen trenger ikke utelukkende å skyldes høyere forekomst, men heller at det har vært et større fokus på fenomenet. Flere holdningskampanjer og synligere hjelpetilbud kan være påvirkende faktorer. Videre ser man at hele 88 % av anmeldelsene innen vold i nære relasjoner i 2016, er mishandling med kroppskrenkelse eller kroppsskade. Dette underbygger tanken om at alvorlighetsgraden av volden påvirker anmeldelsestilbøyeligheten (Politidirektoratet, 2016).

Mossige og Stefansen har utført en undersøkelse blant 7000 18-19 åringer. De fant at 25% har opplevd mindre alvorlig fysisk vold fra en av foreldrene og 8% hadde opplevd grov vold. Videre hadde 10% vært vitne til vold mot minst en av foreldrene. Dette kan underbygge teorien om at barn får med seg mer av volden enn foreldrene tror (Hjemdal, Thoresen & Holth, 2014).

3.4 Ordensoppdraget og straksetterforskning

Når politiet rykker ut på oppdrag, er alltid det å redde liv prioritert foran alle etterforskningshensyn (Bjerknes & Johansen, 2009). Etter det vil fokuset være å få kontroll på stedet og kartlegge eventuelle straffbare forhold. Oppdragene omhandlende vold i nære relasjoner er ofte ubestemte, uforutsigbare og åpne. Det er viktig at politiet har gjort en

grundig bakgrunnssjekk på vei til åstedet, for å få kunnskap om eventuelle barn på adressen. Ved ankomst er det viktig å identifisere de involverte partene, skille disse og få klarhet i hendelsesforløpet.

Riksadvokaten har klare føringer for hvordan politiet skal håndtere vold i nære relasjoner. I sitt rundskriv «familievold» skriver han at «*straks politiet forstår at en kan stå ovenfor en familievoldssak, skal det settes i gang etterforskning for å klarlegge hva slags straffbare forhold som kan være begått og deres omfang og varighet*» (Riksadvokaten, 2008, s.3). Ut fra denne føringen må man forstå at terskelen for å sette i gang etterforskning skal være lav. Videre i strpl.§224, første ledd er kravet for å starte etterforskning «rimelig grunn til å undersøke», dette må også tolkes som et lavt krav (Straffeprosessloven, 1981).

Iverksettes etterforskningen ute på åstedet umiddelbart etter mistanken kalles dette *straksetterforskning*. Straksetterforskningen skal sikre effektivitet i politiets etterforskning og ved å foreta flest mulig grundige etterforskingsskritt ute på åstedet vil det rettslige hensynet som lettere kan føre til domfellelse ivaretas (Bjerknes & Johansen, 2009). Videre må det tas avhør av alle involverte parter, helst på lyd, utføre sporsikring, deriblant foto av åstedet og de involverte partene. Dette kan danne grunnlag for videre etterforskning og sakens utfall. Blant annet kan fornærmede senere trekke sin forklaring, som vanskeliggjør etterforskningen (Riksadvokaten, 2008).

Videre må politibetjentene være klar over at det kan finnes barn på adressen. Barnet må ikke bare bli sett, men har også en rett til å bli hørt av politiet på åstedet (Aas, 2014). Det vil være helt avgjørende at politiet også snakker med barna, for å få klarhet i hva som har skjedd, for så å avgjøre den videre oppdragsløsningen (Myklebust & Holmboe, 2012). I Politidirektoratets veiledning (2008) oppfordres politiet til å stille barna åpne spørsmål for å avklare situasjonen.

3.4.1 Utfordringer for straksetterforskningen

Ordensoppdrag med vold i nære relasjoner er komplekse og ofte vanskelige for politiet. Politiet trår inn i private hjem og bildet av hva som egentlig har skjedd er ofte utydelig. Både fornærmede og voldsutøveren har sine personlige grunner til å ville holde volden skjult. Det er derfor viktig at politiet har kunnskap om bakenforliggende årsaker som kan forklare ofrenes vanskelige situasjon. Jeg vil kort gi et innblikk i faktorer som kan påvirke politibetjentenes avgjørelser og håndtering av oppdraget.

Voldshjulet er en modell som kan illustrere hvorfor noen velger å bli hos

voldsutøveren. Voldshjulet består av tre faser, «spenningsoppbygning», «voldsutbrudd» og «reparasjonsfasen», og disse er gjentakende helt til det settes i gang tiltak for å stoppe volden. I første fase bærer fornærmede på en enorm psykisk belastning. Fasen preges av spenning og fornærmede venter på neste voldsutbrudd. Fornærmede tilpasser seg hele tiden voldsutøveren for å unngå et nytt voldsutbrudd. Og i noen tilfeller fremprovoserer fornærmede en voldshandling for å unngå uvissheten rundt et eventuelt nytt utbrudd. Fase to er fasen hvor selve voldsutbruddet skjer, og det er ofte her politiet får kjennskap til volden. Politiet får da mulighet til å snakke med den voldsutsatte og barnet. Det opprettes sak og den voldsutsatte samarbeider ofte (Politidirektoratet, 2008). Siste fasen er reparasjonsfasen, kort tid etter at volden har skjedd, begynner forsoningen. Voldsutøveren angrer og søker å vinne tilbake tilliten til offeret. Voldsutøveren overøser offeret med kjærlighet og lovnader om at det aldri vil skje igjen. Den voldsutsatte får nytt håp og dette ender ofte i at fornærmede trekker forklaringen sin og andre hjelpetiltak som er iverksatt (Edwardsen & Berg, 2016).

Kunnskap om voldshjulet belyser viktigheten av å gjøre en god jobb på åstedet og starte straksetterforskning. Å samle spor og ta imot forklaringer fra partene, da særlig fornærmede, før forsoningsfasen inntreffer kan være avgjørende. Det hender ofte at fornærmede vil trekke forklaringen i ettertid, men i familievoldssaker er det ubetinget *offentlig påtale*, jf. strpl.§62a. Det vil si at politiet selv oppretter en sak på hendelsen uavhengig av hva fornærmede ønsker. Hovedbegrunnelsen når dette ble innført var å styrke fornærmede sin stilling, og legge til rette for at flere voldsutøvere ble straffet og tiltalt. Ved offentlig påtale tar de byrden og avgjørelsen vekk fra fornærmede slik at de slipper å stå til ansvar for anmeldelsen (Aas, 2009).

Et annet moment som kan gjøre straksetterforskningen vanskeligere er at bildet av det sympatiske og uskyldige offeret ikke alltid stemmer. Christie gjengitt i Aas (2013) beskriver det *ideelle offer* som mennesker som får en fullstendig offerstatus i samfunnet. Offeret kan ikke bebreides for det som har skjedd, og absolutt all skyld blir tillagt gjerningspersonen. Kvinner utsatt for vold i nære relasjoner er derimot ofte handlekraftige og oppfinnsomme i strategier for å mestre livet. Dette kan skape problemer for politiet når de møter en kvinne som ikke passer beskrivelsen. Politiet kan tolke det som at det ikke har skjedd noe alvorlig og dermed løse oppdraget som et ordensoppdrag uten å tenke på barnet som kanskje har en helt annen opplevelse av hendelsen (Aas, 2013).

3.5 Tilrettelagt avhør

Dommeravhør ble den 02.10.15 erstattet av tilrettelagt avhør. Den viktigste endringen er at ansvaret for avhørene er overført fra domstolen til politiet (Mevik & Edvardsen, 2016). Tilrettelagte avhør er en avhørsform som skal gjennomføres for alle barn under 16 år som har vært vitne til noen alvorlige lovbrudd, deriblant vold i nære relasjoner. Tilrettelagt avhør er hjemlet i strpl. §239 og skal sikre barnets sårbarhet og rettigheter. Hensikten er å beskytte barnet mot ytterligere vold og overgrep, sikre forklaringens bevisverdi, samtidig som man unngår at barnet blir utsatt for ytre påvirkninger eller glemmer viktige detaljer fra hendelsen. Det tilrettelagte avhøret skal foretas på et av Statens barnehus under ledelse av en påtalejurist. En særskilt utdannet politietterforsker foretar avhøret, mens påtalejuristen, og barnets bistandsadvokat sitter i et tilhørende rom med videooverføring og følger avhøret. I tillegg kan en representant fra barnehuset, barnevernet, barnets verge, andre fra politiet eller andre avhørslederen bestemmer, være til stede (Vehusheia, 2016). Det tilrettelagte avhøret skal tas på lyd og bilde, og ved en eventuell rettsak spilles avhøret av i retten. Barnet slipper da å forklare seg på nytt, samtidig som det å vitne i retten mot egne foreldre/omsorgspersoner kan være en belastning for barna. Et tilrettelagt avhør skal etter hovedregel gjennomføres så fort som mulig. I akutte saker innen en uke, i alvorlige saker under to uker og i de mindre alvorlige sakene innen tre uker.

Retningslinjene til tilrettelagt avhør skal sikre samarbeid rundt barnet både før og etter avhøret. Det skal planlegges hvordan det enkelte barnet best ivaretas under avhøret og i etterkant i forhold til informasjonen som fremkommer i avhøret. Dette er vesentlig for å kunne trygge barnet etter et avhør. I tillegg skal Statens barnehus tilrettelegge for medisinsk undersøkelse og ha egne rom for terapi og samtaler. Tilrettelagt avhør er et helhetlig tiltak for barn i en sårbar situasjon (Myklebust & Holmboe, 2012).

4.0 Drøfting

4.1 Samtale/avhør på åstedet eller tilrettelagt avhør?

Som vi ser er det mye politibetjentene skal tenke på når de rykker ut til oppdrag med vold i nære relasjoner. Det har vært et økt fokus rundt politiets håndtering av barna på åstedet, og hvordan disse best skal ivaretas. I forbindelse med dette er det flere dilemmaer som kan møte politibetjentene. Et dilemma som er svært sentralt er om politiet skal snakke med barnet på åstedet og eventuelt innenfor hvilke rammer. Skal samtalen være en innledende samtale eller

et avhør? Eller skal man ikke snakke barnet og kun vente til et eventuelt tilrettelagt avhør?

I riksadvokatens rundskriv «familievold» (2008) er han klar i sin føring om at politiet skal sette i gang etterforskning straks politiet forstår at det kan være snakk om vold i nære relasjoner. Det vil si at politiet skal starte straksetterforskning på stedet, noe som innebærer avhør av involverte parter. Videre sier Riksadvokaten at «avhør av barn må vurderes gjennomført som dommeravhør(tilrettelagt avhør)». Det presiseres at hvis det er nødvendig med avhør av barnet, som når det er mistanke om voldsutøvelse mellom foreldre, kan den mest skånsomme måten være at avhøret blir gjennomført ved et tilrettelagt avhør (Riksadvokaten, 2008). Samtidig henviser riksadvokaten til hjemmelen for tilrettelagt avhør, strpl. §239. Der fremkommer det at tilrettelagt avhør *skal* benyttes ved avhør av barn under 16 år. Med disse føringene fra Riksadvokaten og straffeprosessloven kan det tolkes som at avhør skal tas som tilrettelagt avhør og ikke på stedet.

På den annen side står det i et brev fra Riksadvokaten «avhør av barn» (2014), at en innledende samtale i forbindelse med utrykning er greit. Politiet må kunne stille spørsmål til barnet på stedet som kan ha umiddelbar betydning for den operative løsningen. Spørsmålene kan være hva som har skjedd, hvem gjerningspersonen er og lignende. Men da må politiet være oppmerksom på at en slik samtale fort kan gå over i et avhør, og barnet må informeres om sine rettigheter. Videre sier han at disse samtaler kan tas som et avhør med lyd og bilde om det er mulighet for det. I brevet presiserer han videre at det gjeldende regelverk *ikke* er til hinder for at politiet i enkelte saker tar et innledende avhør, men det må da gjennomføres tilrettelagt avhør i etterkant (Riksadvokaten, 2014).

Noe av det samme fremkommer i Politidirektoratets veileder (2008) for politiets arbeid med vold i nære relasjoner. De skriver at barna som har sett volden har selvstendige rettigheter. Samt at politiet må snakke med barna på stedet og stille åpne spørsmål for å finne ut om disse rettighetene er krenket. I tillegg skal man vektlegge at dette kanskje er barnets mulighet til å si fra om hvordan det har det (Politidirektoratet, 2008).

Ser man på føringene fra Riksadvokaten og Politidirektoratets veileder er det rom for ulik tolkning for hvordan politiet skal handle. Dette kan være med på å skape en usikkerhet for politibetjentene om hva de egentlig skal gjøre. Når riksadvokaten i sitt rundskriv og brev tilsynelatende sier to forskjellige ting, og politidirektoratet delvis en tredje, kan det skape forvirring og utfallet kan være at politibetjentene føler seg usikker og unngår situasjonen med å snakke med barna, når muligheten egentlig er tilstede.

Denne påstanden kan underbygges av Randa sin erfaring som politi. Hun skriver i sin masteroppgave at hennes erfaring blant annet er at politibetjentene kan være redde for å gjøre

feil i sakshåndteringen. De er redde for å ødelegge bevis og for at de svekker barnas mulighet til en rettslig ivaretagelse senere (Randa, 2016).

4.2 Med hensyn til barnets beste eller straksetterforskningen?

Barn har et sterkt rettsvern i Norge. Dette følger av blant annet FNs barnekonvensjon, Grunnloven og barneloven som inneholder rettigheter som skal sikre barns behov for beskyttelse og omsorg når de er utsatt for vold. Grunnloven §104 omhandler barns selvstendige rettigheter og det fastslås at hensynet til barnets beste skal være grunnleggende ved avgjørelser som gjelder barnet. «Med hensyn til barnets beste» vektlegges også i barnekonvensjonens artikkel 3. Videre har barnet rett til å bli hørt og få sin mening vektlagt, noe som også fremkommer i barnekonvensjonens artikkel 12. I artikkel 19 forplikter Norge seg til å beskytte barn mot alle former for vold og overgrep. De samme rettighetene finner vi også i barneloven § 30, tredje ledd (Mevik & Edvardsen, 2016).

Som vi ser gjennom disse lovene kan ikke politiet overse barnet på stedet. Hensynet til barnets beste skal veie tungt, og politiet har en plikt til å verne barnet mot vold, noe som også må innebærer å gjøre en god jobb på stedet for å avdekke vold og overgrep. Derfor må politiet være åpne, skape trygghet og tillit og også anerkjenne barnet for å kunne få innblikk i hvordan deres situasjon er. Høyesterett har definert barn som er vitne til vold som fornærmet, og dermed krenket med selvstendige rettigheter. Barnet må derfor få en reell mulighet til å bli hørt, få uttrykt sin mening og bli informert om hva som skjer videre. Blir ikke dette ivaretatt, gjennom at politiet overser barnet, kan det diskuteres om det er et brudd på barns menneskerettigheter og rettssikkerhet (Edvardsen & Berg, 2016). Viktigheten av at barnets beste vektlegges og er med på å påvirke hvordan politiet håndterer barna under oppdraget må være sentral.

Man kan imidlertid diskutere om barnets beste i slike situasjoner er å få forklare seg i helhet i et tilrettelagt avhør fremfor samtale eller et avhør på stedet. Ved tilrettelagt avhør er det store ressurser som settes inn for å sikre et individuelt opplegg tilpasset det enkelte barnet, samtidig som avhører er en politibetjent med særlig utdanning på området. Imidlertid kan tiden frem til avhøret veie negativt, slik at barnet bør få uttale seg på stedet. Holdes ikke tidsfristene og det går lang tid før barnet får mulighet til å gi sin forklaring kan dette påvirke barnets motivasjon og forutsetning for å fortelle om volden i hjemmet. I tillegg kan barnet bli truet til taushet av foreldrene. Det vil i så fall være svært alvorlig for barnet selv og den videre etterforskningen. Kan man gå så langt som å vurdere om dette forringer barns grunnleggende

rettighet til å bli hørt? (Mevik & Edvardsen, 2016).

I forhold til etterforskningen kan det være viktig at politiet snakker med barnet på åstedet. De kan ha informasjon som er avgjørende og viktig at politiet får tidlig (Bjerknes & Johansen, 2009). Fordelene er flere, barnet vil kunne gi en mer pålitelig forklaring uten ytre påvirkninger, samtidig som barnet på lik linje som andre mennesker/vitner husker best rett etter en hendelse. Dette kan beskrives gjennom Ebbinghaus sin glemselskurve. Glemselskurven illustrerer hvordan det menneskelige minne svekkes over tid. Allerede i løpet av den første timen har minnene blitt halvert (Melinder, 2015).

Men igjen må man veie dette mot barnets beste som vi har sett skal være sentralt. Gamst (2011) peker på at å snakke med barnet rett etter at de har opplevd en alvorlig hendelse bør unngås, da det kan bidra til å opprettholde og forsterke traumatiske minner. I tilfeller der barn har opplevd en sterk stressfylt eller traumatisk hendelse, som vold i nære relasjoner kan være, bør det derfor ikke foretas en informasjonsinnhentende samtale samme dag. Skal politibetjentene da vektlegge etterforskningen eller barnets beste? Dette peker igjen på hvor viktig det er å ha kunnskap om barns skadevirkninger av å være vitne til vold og bruke den kunnskapen til å vurdere den enkelte situasjon (Gamst, 2011).

På den annen side kan det også være denne ene gangen barnet vil åpne seg. Barn trenger hjelp av voksne til å kunne forstå vonde erfaringer, og en samtale med politiet kan styrke barnet sin mulighet til å kunne bearbeide dette. Det er derfor viktig at politiet skaper trygghet og tillit samtidig som de viser at de «tåler» å høre det barnet forteller (Edvardsen & Berg, 2016). Randa (2016) legger vekt på viktigheten av at politibetjentene må utvise empati og anerkjenne barnets reaksjon på en profesjonell måte, samtidig må de være bevisst og kunne skille egne følelser og barnets følelser (s.58).

Vekter politiet situasjonen slik at det beste for barnet er at politiet snakker med barnet på stedet er det også flere momenter det er viktig at politibetjentene er bevisst. Gjennom en studie uttrykker barna å være usikre på hva de kan fortelle når de først snakker med politiet, dette i frykt for hva foreldrene kan gjøre når de får vite hva barnet har fortalt (Heltne & Steinsvåg, 2011). Det er også fare for at barnet kan komme i en lojalitetskonflikt med foreldrene ved å fortelle. De ønsker ikke foreldrene i fengsel, men kun at volden tar slutt (Aas, 2014). Samtidig er det fare for at volden eskalerer etter at politiet har dratt fra stedet. Det er viktig at politiet tenker på konsekvensen av at de snakker med barnet og så drar igjen. Får politiet barnet til å fortelle, men like etter drar uten å sette inn hjelpetiltak, kan barnet føle det som et nytt svik og at politiet egentlig ikke bryr seg (Aas, 2013). Og kan det da ha vært til barnets beste å snakke med barnet på åstedet?

Det er også flere dilemmaer som kan gjøre seg gjeldene hvis politiet velger å snakke med barnet på åstedet. Et handler om hva de skal snakke om og hvor detaljert samtalen skal være. Flere politibetjenter har uttrykt usikkerhet rundt dette. Riksadvokaten uttrykker i sitt skriv at politiet kan spørre åpne spørsmål som har betydning for den umiddelbare oppdragsløsningen. En detaljert forklaring skal man imidlertid vente med til det tilrettelagte avhøret (Aas, 2014). Om barnet uoppfordret forteller detaljer fra hendelsen, er det vanskelig å tenke seg at man skal avbryte barnet. I forhold til å ivareta barnets rettssikkerhet og det formelle rundt et avhør, er det viktig at barnet blir forklart sine rettigheter. Blir dette vanskelig er det nærliggende å tro at det er bedre at barnet får fortelle uten avbrytelser. Selv om politiet ikke får brukt informasjonen som bevis, kan den brukes til viktige etterforskingsskritt eller å iverksette hjelpetiltak rundt barnet (Aas, 2014).

Det vil være nærliggende å i hvert fall slå fast at politiet må snakke med barnet på stedet, uavhengig av om det gjennomføres som et avhør eller ikke. Når politiet er på stedet har de også en unik mulighet til å skape kontakt og tillit med barnet, som kan gi barnet økt motivasjon til å fortelle sin historie i et tilrettelagt avhør. Samtalen på stedet kan legge et grunnlag for hva politiet bør snakke med barnet om i et tilrettelagt avhør, ved å ta opp momenter av det barnet fortalte tidligere (Edvardsen & Berg, 2016).

4.3 Hva gjør politibetjentene?

Carolina Øverlien har gjennomført et studie hvor hun intervjuet 25 barn mellom 8-20 år som har vokst opp med vold i hjemmet. Kun 13 av barna hadde hatt kontakt med politiet i forbindelse med voldshendelsene, og kun to av barna hadde opplevd at politiet hadde snakket med dem. Flere av historiene fra barna vitnet om et effektivt men anonymt politi som kom, rettet opp og dro, uten å ta fysisk kontakt med barna. Politiet ble beskrevet som ansiktsløse, kjønnsløse og navnløse (Øverlien, 2012). Studien vitner om et politi som i liten grad kan ha anerkjent barnet på stedet. Dette er urovekkende når vi i diskusjonen over kan se viktigheten av å snakke med barnet på stedet. I tillegg forteller barna at de ønsker at politiet og andre voksne snakker med dem. De ønsker at politiet tar seg tid, bryr seg og tar det dem sier på alvor (Øverlien, 2012). Barneombudets «ekspertgruppe» bestående av barn som har vært utsatt for vold i hjemmet støtter dette. De ønsker at politiet må tørre å snakke om volden og at de har kunnskap om hvordan de skal snakke med barna. Politiet må også ha kunnskap om hvordan barna kan oppleve volden og samtidig er det viktig at de ikke etterlate barna til seg selv når politiet drar (Aas, 2013).

Men er det virkelig slik at politiet i stor grad overser barnet? Aas sin studie står imidlertid i kontrast til Øverliens studie når det gjelder politiets kontakt med barn. I Aas sin studie forteller flere av representantene fra barnevernvakten om egne oppfattelser som er at politiet de siste årene har blitt mye flinkere til å ha fokus på barna. De beskriver politiet som flinke, høflige og rolige, samtidig som de prater med barna og viser varme. De har inntrykk av at politiet gjør alt de kan for at situasjonen skal bli bra, og peker på at politibetjentene er flinke i relasjoner under krise, også overfor barna. Videre forteller en politimann Aas intervjuet at de ofte før konsentrerte seg kun om de voksne og derfor glemte barna, men at dette har bedret seg nå. Dette kan kobles til en tanke om at politibetjentene tidligere hadde manglende kunnskap om barnas rolle i volden og hvilke skadevirkninger de kan få (Aas, 2014).

5.0 Avslutning

Gjennom oppgaven har vi sett at det er rom for tolkning og individuell vurdering av hvordan politibetjentene bør håndtere barn på åstedet ved forekomst av vold i nære relasjoner. Det kan se ut som Riksadvokaten og politidirektoratet i sine føringer tilsynelatende gir uttrykk for ulik håndtering av barna. Dette har også vist seg å skape usikkerhet hos politibetjentene. En ting kan imidlertid fastslås, og det er at politiet uansett må anerkjenne barnet på åstedet, uavhengig om samtalen som gjennomføres regnes som et avhør eller ikke. Barnet har en rett til å bli sett og hørt. Det er imidlertid ikke like klart om samtalen kan være et avhør eller om man skal vente til det gjennomføres et tilrettelagt avhør. Vi har sett at hensynet til barnets beste viser seg å være svært sentralt når det gjelder håndteringen av barna. Og gjennom barnets rettsvern slås det fast at dette skal være avgjørende. Gjennom drøftingen ser man imidlertid at hva som er til det beste for barnet er situasjonsbestemt og ikke alltid like åpenbart. Og det er flere hensyn politibetjentene må ta under vurderingene.

I oppgaven har vi sett på om man skal ta hensyn til straksetterforskningen eller barnets beste ved håndteringen av barna. Det viser seg at heller ikke dette har en klar grense, eller at løsningen trenger å være motstridende. I noen tilfeller kan barnets beste også være til straksetterforskningens beste. Eksempelvis vil trolig det beste for barnet være et kort avhør på åstedet dersom det er helt avgjørende med innhenting av øyeblikkelig informasjon for å verne barnet mot ny vold. I andre tilfeller hvor det ikke er like stort behov for umiddelbar informasjon for å belyse saken kan det beste for barnet imidlertid være å få forklare seg i et tilrettelagt avhør.

For at politibetjentene skal kunne avgjøre hvordan de skal håndtere barna på åstedet er det å ha tilstrekkelig kunnskap helt sentralt. Kunnskapen om de ulike momentene oppgaven har sett på vil være med på å avgjøre hvordan politibetjentene vurderer den enkelte situasjonene, og også opp mot barnets beste. Det har vist seg at manglende kunnskap, og dermed følelse av usikkerhet, kan føre til at politibetjentene overser barnet på stedet, når de helt klart skulle snakket med barnet.

6.0 Litteraturliste

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter*. Oslo: Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Aas, G. (2013). *Politiets erfaringer med, og håndtering av, volden i nære og familiære relasjoner*. Oslo: Politihøgskolen. Upublisert.

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersland, G. K. & Mevik, K. (2016). Barns rettsvern ved mistanke og avdekking av vold – er lovverket godt nok? I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen. (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s.38-50). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Bjerknes, O. T. & Johansen, A. K. H. (2009). *Etterforskningsmetoder – en innføring*. (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Dallan, O. (2012) *Metode- og oppgaveskriving for studenter* (5.utg.) Oslo: Gyldendal Norske Forlag.

Edvardsen, O. & Berg, C. R. (2016). Politiets møte med barn – første fase i etterforskning. I Mevik, K., Lillevik, O. G., O. Edvardsen. (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s.135-150). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler, å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Heltne, U & Steinsvåg, P. Ø. (Red.). (2011). *Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Hjemdal, O. K. (2014). Vold mot kvinner – definisjoner, forekomst og risikofaktorer. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner* (s.21-37). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Hjemdal, O. K., Thoresen, S. & Holth, I. K. (2014). Bakgrunn og problemstillinger. I S. Thoresen & O. K. Hjemdal (Red.). *Vold og voldtekt i Norge, en nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. (s.31-40). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2011) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4.utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013): *Et liv uten vold, handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Lynum, C. (2014) Psykisk vold- den usynlige volden. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner*. (s.95-107). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Meld. St. nr. 15 2012-2013 (2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: Det handler om å leve*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Melinder, A. (2015). Vitnebevisets psykologiske fallgruver. I R. Aarli, M-A. Hedlund & S. E. Jebens. (Red.), *Bevis i straffesaker*. (s.481-505). Oslo: Gyldendal juridisk.

- Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse – med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen. (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s.52-66). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Myklebust, T. & Holmboe, M. (2012). Kommunikasjon med barn i et polisiært perspektiv. I P. Lagestad. (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering, publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. (s.89-111). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- NOU 2003:31 (2003). *Retten til et liv uten vold – menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Olsvik, E. H. (2013). *Vitenskapsteori for politiet- tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Politidirektoratet. (2008). *Politiets arbeid mot vold i nære relasjoner: En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2016). *Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2016, kommenterte STRASAK-tall*. Hentet den 16.03.17 fra:
https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_4442.pdf
- Randa, A. F. K. (2016). *Silkehanske og knyttneve- en kvalitativ studie av polititjenestepersoners møte med voldsutsatte barn*. (Masteroppgaver, Høgskolen i Molde) Hentet den 04.01.17 fra:
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2416874/master_randa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Riksadvokaten. (2008). *Familievold*. (Rundskriv nr. 3/2008). Hentet den 15.01.17 fra:
<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2008/Rundskrivnr3for2008-Familievold.pdf>

Riksadvokaten. (2014). *Avhør av barn*. (Brev fra Riksadvokaten). Oslo: Riksadvokaten.
Hentet den 15.01.17 fra:
<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2014/img-630133403-0001.pdf>

Rt. 2010 s. 949. (Rettsavgjørelse). Hentet fra:
<https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2010-1426-a?searchResultContext=1219>

Skjørten, K., Hauge, M-I., Langballe, Å., Schultz, J-H. & Øverlien, C. (2016). Å se det utsatte barnet. I C. Øverlien, M-I. Hauge & J-H. Schultz (Red.), *Barn, vold og traumer*. (s.93-105). Oslo: Universitetsforlaget.

Straffeloven. (2005). *Lov 20 mai 2005 nr. 28 om straff*.

Straffeprosessloven. (1981). *Lov 22 mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker*.

Vehusheia, G. (2016). Bistandsadvokatens arbeid. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen. (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s.82- 96). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Øverlien, C. (2014). Barn som opplever vold mot mor – definisjoner, konsekvenser og behov for hjelp. I Narud, K. (Red.), *Vold mot kvinner* (s.165-180). Oslo: Dappelen Damm AS.

6.1 Selvvalgt pensum

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget AS (Antall sider: 28 (s.100-127))

Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse – med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen. (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s. 52-66). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS (Antall sider: 15)

Politidirektoratet. (2008). *Politiets arbeid mot vold i nære relasjoner: En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet (Antall sider: 71)

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget AS (Antall sider: 248)